

20.10.2023

Група № 21

Урок № 2

Тема уроку: «Поєднання реалістичного змалювання дійсності та філософського підтексту в новелі В. Винниченка “Момент”»

Мета уроку: ознайомити учнів зі змістом новели; розкрити її тематику, проблематику, філософський підтекст твору; розвивати вміння аналізувати новелу, аргументувати власну думку, навички зв'язного мовлення; визначити стильові особливості твору та імпресіоністичні елементи в ньому; виховувати почуття відповідальності, людяності, вміння цінувати кожен момент життя

Матеріали до уроку:

1. **Опрацюйте ст. 191-204 у базовому підручнику:** *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=ixKAa5KNktw&ab_channel
3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Новела (італ. novella, від лат. novellus — новітній) — невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вимальованою дією.

Імпресіонізм (від фр. impression — враження) — напрям у мистецтві, який основним завданням вважав витончене відтворення особистісних вражень та спостережень.

«Момент»

Підзаголовок – *«Із оповідань тюремної Шехерезади».*

«Шехерезадою» виявляється чоловік-оповідач, а не жінка, однак, аби зацікавити своїми тюремними оповідями, автор вдається до інтригування читача підзаголовком. Можливо, таким підзаголовком автор натякає на близькість свого твору до казки. Адже новела справді нагадує жанрову модель

чарівної казки, сюжет якої побудований на міфологічному мотиві перетинання кордону.

Жанр: новела.

Літературний напрям: модернізм, імпресіонізм.

Тема: історія короткого кохання, що зародилося між молодим революціонером і панною в ризикованій для життя ситуації.

Головні думки:

1. доведення того, що люди інколи бездумно втрачають мить щастя, підкорюючи свої вчинки суворим приписам моралі, а інколи, намагаючись затримати й продовжити його, гублять своє щастя назавжди;
2. усе, що від природи, є прекрасним.

Характерні риси новели «Момент»:

- сюжет динамічний і напружений;
- наявність *імпресіоністичних засобів*: колористика тексту концентрує сонячні барви, лісову зелень, небесну блакить; багатство зорових і слухових образів увиразнює пейзаж, творить тло, на якому розгортаються події в новелі;
- розповідь ведеться від першої особи.

Проблеми:

- любові і щастя людини;
- миті як вічності;
- філософії людського буття;
- життя і смерті;
- гармонії людини й природи;
- природності душевних і тілесних поривань людини.

Персонажі: Оповідач (Шехерезада), панночка Муся, контрабандист Семен Пустун.

Композиція

- Шехерезада у в'язниці розповідає історію про момент любові (*пролог*)
- Шехерезада їде із Семеном Пустуном (*експозиція*)

- прохає Семена допомогти терміново переправитися через кордон — Семен попереджає, що можуть убити — Шехерезада уявляє себе мертвим, йому смішно — зустріч Шехерезади в повітці з панною (*зав'язка*)
- у селі облава — панна просить у Шехерезади револьвера — Шехарезада й панна терміново тікають самотужки до кордону — дорога через поле, зближення — рух лісом, відчуття близькості — панна просить Шехерезаду в разі її смерті передати послання «Мусю вбито на кордоні. Вмерла так, як вмирають ті, що люблять життя». Більше нічого...» (*розвиток дії*)
  - Шехерезада й панна перебігають через кордон під кулями, страх (*кульмінація*)
  - живі, щасливі — Шехерезада зізнається в любові — панна цілує, просить ніколи її не шукати, бо щастя «ось воно, мить» (*розв'язка*).

Сюжет

Революціонер зустрічається з панночкою в клуні перед спланованим нелегальним переходом через кордон. Панночка так само тікає від переслідування поліції. Герой закохується в панночку — і читач стає свідком народження й розвитку високого почуття.

Молоді люди переживають страшний, екстремальний момент: перебігаючи прикордонну смугу під обстрілом, вони уникають смерті і як переможці святкують радість життя.

Історія кохання в новелі психологічно витончена, світла й прекрасна, але й печальна, адже герой новели залишається наодинці з мукою осиротілого щастя, яке спалахнуло було на мить (звідси й назва новели «Момент») — і зникло разом із чарівною панною.

У цій новелі В. Винниченко використав увесь арсенал імпресіоністичних засобів. Колористика твору концентрує в собі сонячні барви, лісову зелень, небесну блакить; багатство зорових і слухових образів увиразнює пейзаж, творить тло, на якому розгортаються події в новелі. Штрихова імпресіоністична техніка передачі вражень головного героя (а розповідь ведеться від першої особи) ніби виплітає малюнок душевного стану закоханого.

Усе навколишнє читач «бачить» і сприймає через внутрішній світ головного героя. Момент щастя — миттєвий: закохані тут же розлучаються навіки, адже щастя, за Винниченком, — це «свободна воля», воля від тягара й обов'язку, що є наслідком тривалих стосунків. Справжнє щастя — у миттєвому захваті.

У цій новелі чітко простежується доволі відверте протиставлення усталеної, традиційної моралі з її суворими, а то й пуританськими приписами природності й принадності душевних і тілесних поривань двох молодих людей. Емоційно звучить у новелі й піднесений, і мінорний водночас апофеоз «великому, прекрасному процесу життя», частка якого і ліс, і бджоли, і пташки, і «сплетені коханням метелики», і юнак та дівчина, які ніби розчиняються в зеленому рухливому царстві природи.

Спалах почуттєвої любові в природі — момент, найвища точка буття. Людина перетворює свято кохання на побутовий елемент щоденного життя. Звідси і рівень оцінки:

«Щастя — момент. Далі вже буденщина, пошлість».

Ідеальну модель поведінки всього живого в природі Муся окреслює так:

«Єсть якісь метелики. Вони вмирають серед кохання».

Пропозиція панни скористатися цією моделлю, перенісши її з рівня біологічного на рівень духовний («наше кохання повинно вмерти зараз»), з розумінням сприймається героєм. Муся стає Дамою, а юнак благочестивим, шляхетним лицарем:

«Я схопив краї її сукні, поцілував і випустив».

4. Виконайте наступні завдання:

Тест за новелою «Момент» Володимира Винниченка

- 1. «Прекрасним витвором» словесного мистецтва новелу назвав ... .**
  - А) Олександр Ковальчук;
  - Б) Євген Чикаленко;
  - В) Іван Франко;
  - Г) М. Коцюбинський
- 2. «Момент» за жанром ... .**
  - А) оповідання з елементами казки;
  - Б) драматичний етюд;
  - В) психологічна новела;

- Г) нарис
3. **Твір написаний ... .**
А) 1910 року;
Б) 1950 року;
В) 1920 року
Г) 1900
4. **У творі в нерозривну єдність сплетені мотиви ... .**
А) кохання і смерті;
Б) момента життя і його сутності;
В) щастя, смерті, кохання;
Г) життя і смерті
5. **Оповідачем із твору «Момент» є ... .**
А) Володимир Винниченко;
Б) вродлива панна;
В) контрабандист Семен;
Г) політичний в'язень
6. **Пора року, коли відбуваються події у творі:**
А) раннє літо;
Б) весна;
В) осінь
Г) пізня осінь
7. **Народна мудрість стверджує, що очі – дзеркало душі. Винниченко ж говорить, що дзеркало душі – це ... .**
А) таємничість почуттів;
Б) сміх;
В) щире кохання;
Г) момент щастя
8. **Місце, де випадково зустрілись юнак із панною:**
А) ліс біля кордону;
Б) збори революціонерів;
В) повітка Пустуна;
Г) на возі контрабандиста
9. **Перетнувши кордон, оповідач порівнює себе і свою супутницю з ...**
А) птахами;
Б) мурашками;
В) кузьками;
Г) тваринами
10. **Втікачі після успішного завершення операції відчують ... .**
А) розпач, емоційне знесилення;
Б) втому, бажання забутись;
В) розчарування, зневагу одне до одного;
Г) ейфорійний вибух радості, кохання
11. **Ім'я фантастичної феї:**
А) Галя;
Б) Таня;
В) Маня;
Г) Муся
12. **Супутницею була ... .**

- А) зрадниця народу;
- Б) революціонерка;
- В) шахрайка;
- Г) письменниця

13. Установи сюжетну послідовність твору:

А) *«...Щастя – момент. Далі все буденщина, пошлість. Саме найбільше щастя буде мізерним в порівнянні з цим...»*

Б) *«Як мене вб'ють, а ви зостанетесь живі, напишіть по такій адресі...»*

В) *«...Одчинивши двері, я ступив до неї... і від несподіванки закам'янів: на розкиданій соломі, якраз проти дверей сиділа панна...»*

Г) *«...Далеко-далеко темніла, як тин, смуга лісу. Мені якось стало холодно в грудях і завмерло серце. Так. Аж ось він, цей кордон...»*

14. Установи послідовність подій за твором:

А) Оповідач спостерігає життя комах, не обтяжене законами та мораллю.

Б) Контрабандист відмовляється переводити втікача через ліс вдень.

В) Оповідач знайомиться з фантастичною панною.

Г) Утікачі розмовляють в житі, ховаючись від подорожніх.

15. Як ви поясните назву твору?

16. Головною проблемою, яку порушує автор у творі «Момент», є проблема...

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.